

Ю. Г. Королюк,
доцент, кандидат фізико-математичних наук,
докторант, Національна академія державного управління при Президентові України

ДО ПИТАНЬ СУТНОСТІ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ "МЕХАНІЗМ" І "МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ" В ГАЛУЗІ НАУКИ "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ"

У роботі розкрито теоретико-методологічні аспекти сутності та співвідношення понять "механізм" і "механізм управління" в галузі науки "Державне управління". Наведено авторське трактування категорії "механізму управління".

In the paper we have shown theoretic and methodological aspects of the notions "mechanism" and "governing mechanism" gist and correlation in the branch of knowledge "State governing". We have given the author interpretation of the category "governing mechanism".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Традиційно дослідження основних аспектів державного управління тісно пов'язані із поняттями механізму, механізму управління, механізму державного управління тощо. Варто зазначити, що теоретико-методологічні засади виокремлення перелічених понять мають тривалу історію становлення у галузі світової науки. Молода для України наукова галузь державного управління одразу після свого відносно нещодавнього зародження суттєво акцентувала увагу на зазначених поняттях, піднімаючи їх роль до рівня категорій та одночасно популяризуючи їх теоретичну та прикладну значущість. Підтвердженням зазначеного є чисельні публікації у фахових та періодичних виданнях, запровадження однойменної спеціальності 25.00.02 "Механізми державного управління" в галузі науки "Державне управління", вагома кількість успішно захищених дисертаційних досліджень з переліку її напрямів тощо.

Без перебільшення категорії "механізм управління" та "механізм державного управління" здійснюють і продовжуватимуть здійснювати вплив на розвиток теорії та практики державного управління. Зважаючи на зазначене, не викликає сумніву актуальність розвідок з дослідження етимології, принципів формування і функціонування, змісту і структури зазначених категорій та об'єктивних сутностей, що ними охоплюються.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНЕ РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ЯКИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Теоретико-методологічний здобуток економічних наук та наук державного управління, відображений у чисельних дослідженнях та публікаціях, широко висвітлює

аналіз та синтез механізмів управління різноманітними проблемними сферами сучасного суспільства. Зокрема, у галузі управління варто відмітити праці провідних вітчизняних та зарубіжних вчених: В.Б. Авер'янова, О.Ю. Амосова, Г.В. Астапової, Г.В. Атаманчука, В.Д. Бакуменка, І.П. Булеєва, П.В. Єгорова, В.М. Князєва, О.М. Ковалюка, О.Б. Коротич, М.І. Круглова, М.Д. Лесечка, Ю.Г. Лисенка, В.Я. Малиновського, О.А. Машкова, М.М. Мойсеєва, Н.Р. Нижник, О.Ю. Оболенського, Г.С. Одінцової, Р.М. Рудніцької, Ю.А. Тихомирова, Л.П. Юзькова та багато інших. Однак, незважаючи на значну увагу науковців гуманітарної сфери до множини аспектів теоретико-методологічного становлення понять "механізм" та "механізм управління", спостерігається затяжна криза відсутності однастайної їх змістовної інтерпретації, що не може не впливати на становлення складніших похідних категорій, зокрема категорії механізму державного управління. З одного боку, піднята проблема об'єктивно породжена недоліками аналогії запозичення поняття "механізми" зі сфери природничих наук. З іншого — чисельність авторських трактувань сутності механізму управління цілком відповідає загальноновизнаному принципу доповнюваності [1] методології наукового пізнання та є незаперечним свідченням розвитку теоретичного апарату управлінської науки. Суттєві напрацювання з даного напрямку створюють більш ніж достатні умови до діалектичного узагальнення та систематизації розуміння категорії "механізм управління", в основу якого повинні покладатися критерії істинності, інтерсуб'єктивності та системності.

Метою роботи є визначення теоретико-методологічних аспектів розкриття сутності та співвідношення понять "механізм" і "механізм управління" в галузі науки "Державне управління".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Категорія "механізм" (у перекл. з грецької мови — "зброя", "машина", "знаряддя", "споруда") має низку ши-

рокопоширених визначень, основними з яких є наступні:

— система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності [2, с. 355];

— система ланок (тіл), що перетворюють рух одних ланок у потрібний рух інших (зазвичай механізм має одну вхідну ланку, яка отримує рух від двигуна, і одну вихідну, з'єднану із робочим органом машини чи з показником приладу [3, с. 870]), або наявність якоїсь сукупності чи порядку розташованих у певній послідовності частин, що виконують функції (роботу) та пов'язані одна з одною [4, с. 727];

— сукупність станів і процесів, з яких складається якість фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне, психологічне та ін. явище, наприклад, механізм мислення [5, с. 85].

Найбільш загальним класифікатором сутності поняття "механізм" є пропонувані Л.П. Юзьковим структурно-організаційні та структурно-функціональні підходи. Перший визначає механізм як сукупність певних складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ та процесів, другий — зосереджує увагу не тільки на побудові, але й на динаміці, реальному функціонуванні [6, с. 57—59].

Інший класифікатор механізмів пропонує поділяти їх типи на механізми-знаряддя (інструменти), механізми-системи (набір взаємопов'язаних елементів) та механізми-процеси (послідовність певних перетворень) [7, с. 6].

Можна наводити й решту підходів класифікації, у т.ч. внаслідок поширення категорії "механізм" на понятійний апарат різних наук, мають право на існування "вузькі" галузеві класифікатори. Однак фактично стан справ із класифікацією механізмів є свідченням окремих намагань до виокремлення проблемного об'єкта (механізму) у класи, групи тощо винятково на основі аналізу понятійних ознак та суб'єктивних підходів до розуміння його змісту. З іншого боку, пізнання довільного проблемного об'єкта вимагає комплексного діалектичного аналізу (шляхом використання прийнятних для тієї чи іншої галузі наук методології) як цілісної, проте багатогранної сутності. Підкреслимо, що мова йде про усвідомлення об'єктивних властивостей того чи іншого явища, зокрема у нашому випадку "механізму". Загальноприйнятним є аналіз "ядра" проблемного об'єкта, виокремлення та опис існуючих незалежно від позиції дослідника фундаментальних закономірностей, властивостей, ознак, значущих для тієї чи іншої прикладної сфери чи галузі науки і вже потім намагання класифікувати зазначені ознаки (у т.ч. у рамках понятійного апарату). Не менш важливим залишається дослідження окресленого об'єкта як складової частини більш загальної проблеми чи системи, встановлення його ролі і функцій у взаємодії із іншими об'єктами, зовнішнім середовищем (особливо актуально у ракурсі підходів теорії управління).

Як свідчить вищенаведений перелік трактувань, існуюча невизначеність поняття "механізм", у яких відображені намагання теоретико-методологічного опису об'єктивного явища чи процесу, закладеного у його зміст, суттєво ускладнюються необхідністю дослідження "механізмів" як частини більш загального проблемного об'єкта (системи). Однозначним підтвердженням є поширена категорія "механізм(и) управління". Варто зазначити, що незважаючи на широке використання терміна "механізм" у різних аспектах людської діяльності, глибину його прикладного та етимологічного становлення, сьогодні не має підтверджень "жорсткого" та однозначного зв'язку між ним та поняттям "управління". Зазначене ста-

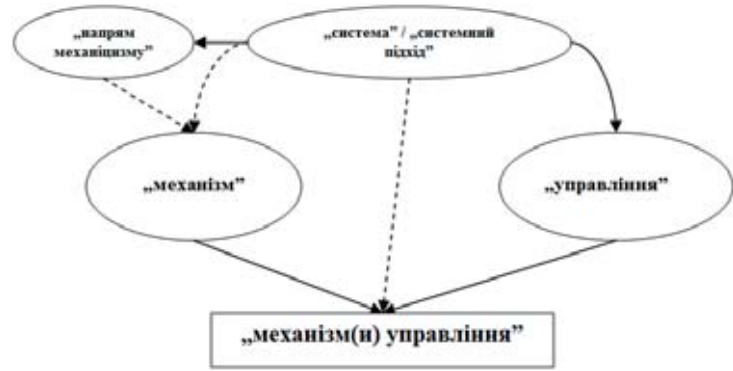

Рис. 1. Взаємозв'язок основних категорій, що формують зміст поняття "механізм управління"

новить окрему вимогу до теоретико-методологічної "глибини" поєднання досліджуваних понять у спільну категорію механізму (ів) управління взаємозв'язок зазначених та інших основних категорій, що формують зміст поняття "механізм управління", у т.ч. структуру авторських наукових розвідок наведено на рис. 1, зокрема із використанням підходів індукції діалектичної методології.

Досліджуючи об'єктивне "ядро" поняття механізму у площині гуманітарних галузей, окрім аналізу термінологічного змісту, варто звернути увагу на його взаємозв'язок із напрямом механіцизму. "Новітній філософський словник" [8, с. 40] трактує "механіцизм" (напря́м у філософії XVI — XVIII століть) як спосіб пояснення руху і взаємодії досліджуваних об'єктів, виходячи із механістичних закономірностей. Фактично мова йде про механістичну картину світу і механіцизм як метод, що оцінює світ як гігантський механізм, а окремі об'єкти і процеси — як деталі цього механізму. Фундаментальної критики механістична картина світу зазнала із розвитком термодинаміки, коли було доведено, що у разі уявлення світу у вигляді гігантської машини вона, безперечно, мала б зупинитися внаслідок вичерпності запасів корисної енергії. Особливо неприйнятним у механіцизмі є розгляд об'єкта як простої "суми" його складових частин, що незворотно обмежує дослідження підсистем. Крім того, "механізми", "машини", у якості яких вивчається об'єкт, є замкнутими, закритими системами, що перебувають у стійкій рівновазі, а подібні системи становлять лиш незначну частину світу. Більшість же систем є, безперечно, відкритими, як, наприклад, біологічні чи соціальні, що рідко перебувають у стійкому, рівноважному стані. Саме тому спроби дослідити їх в межах механістичного світогляду приречені на невдачу [9, с. 40].

Врахування критичних аспектів ідей механіцизму дозволяє глибше оцінити зміст поняття "механізм" та його науково-методологічну, прикладну значущість у процесах управління, у т.ч. соціального та державного. У даному аспекті важливими як низка фактів, зокрема відсутність у ключових працях, присвячених аналізу методологічних основ, до системного підходу, категорії механізму. Варто підкреслити, що головні протиріччями системного підходу та механіцизму полягають у запереченні останнім ефекту емерджентності та впливу зовнішнього середовища. З одного боку, напря́м механіцизму пропонує уявляти механізм як деяку усталену, передбачувану на довільному проміжку часу систему із передбачуваним результатом свого функціонування (кінцевим станом). Очевидно, що принципи механіцизму цілком придатні переважно для технічних сфер, де ізолювання впливів зовнішнього середовища є цілком можливим як теоретично, так і практично, однак у просторі соціально-

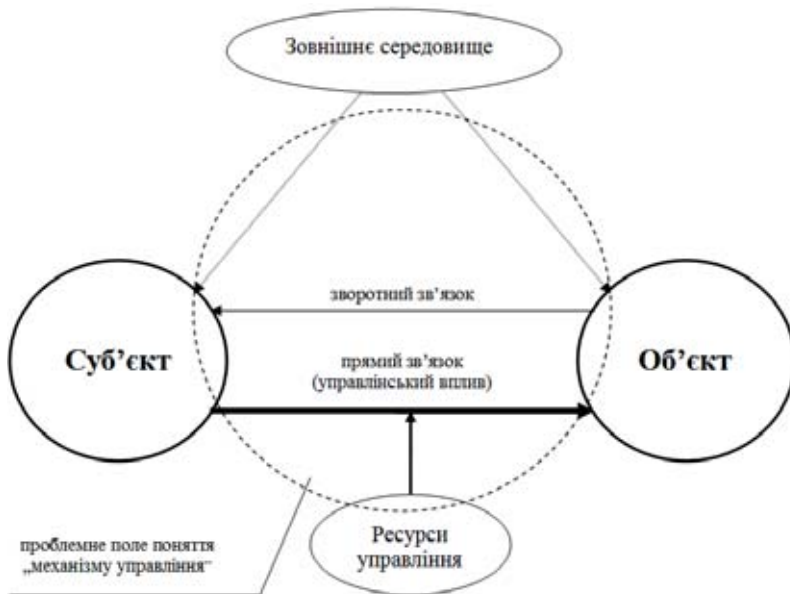

Рис. 2. Проблемне поле механізму управління як складової частини системи управління

економічних систем, систем із наявністю у своєму складі людини, систем за своєю природою відкритих — вони є повністю неприйнятними. Доречно у такому випадку визнати відсутність будь-якого зв'язку категорії "механізм" та інших, до складу яких вона входить із напрямом "механіцизму", однак організаційний принцип побудови будь-якого органу державного управління вимагає якраз передбачуваності як функціонування, так і кінцевого результату (на вході органу державного управління — кошти, на виході — управлінські послуги). Протириччя ідей механіцизму та системного підходу, на наше переконання, ніяким чином не поширюється на основні принципи галузі державного управління, зокрема ті, що стосуються теоретико-методологічних аспектів становлення категорії "механізм(и) державного управління". Присутність ідей механіцизму в гносеології поняття механізму та безпосередньо механістичного уявлення процесу управління є скоріш посиленою вимогою до аналізу проблемних об'єктів галузі державного управління та безпосереднім свідченням їх складності. З іншого боку, поєднання поняття механізму із поняттям "управління" та ін. є, у першу чергу, об'єктивною вимогою поглибленого науково-теоретичного опису унікальних (притаманних окремій науковій галузі) властивостей проблемних об'єктів державного управління. Зазначене виключає розгляд категорій "механізм управління" та "механізми державного управління" винятково як суми складових понять чи об'єднання методологічних принципів, на базі яких вони сформовані. Більше того, ідеї механіцизму аж ніяк не можуть бути закладені у проблемне "ядро" категорії "механізм", підтвердженням чого слугують наведені вище визначення її понять.

Поряд з тим, іншою складовою категорії "механізм управління" (рис. 1) є досить поширеним у світовій науці та усталений у повсякденній практиці життєдіяльності суспільства феномен "управління". У теоретико-методологічному аспекті управління є нерозривно пов'язане із низкою понять, що становлять його об'єктивну основу і є предметом дослідження багатьох наукових галузей. Зокрема, мова йде про поняття цілі, суб'єкта та об'єкта управління, зворотного зв'язку, керуючих впливів тощо. Безперечно, вагомий внесок у становлення зазначеного переліку, як і у розвиток категорії "управління", було

здійснене завдяки становленню методології системного підходу (зазначене на рис. 1 відображено неперервною стрілкою між блоками "система"/"системний підхід" та "управління"). Однак цілком очевидно, що управління існує й існуватиме поза межами суб'єктивного представлення його сутностей, у ракурсі чого системний підхід не може претендувати на унікальність пізнання піднятої проблематики.

Системний підхід та пропоновані ним ідеї системного уявлення проблемного об'єкта є інтегруючими у взаємозв'язку понять "механізм" та "управління", наслідками якого є становлення категорії механізму(ів) управління. Ознаки зазначеного впливу відображаються у більшості її поширених визначень.

Так, Л.П. Юзьков визначає склад механізму управління як сукупність системних категорій: об'єктів управління, суб'єктів управління, взаємовпливів між суб'єктами та об'єктами управління [6, с. 57—59].

Н.Р. Нижник та О.А. Машков у дещо ширшому аспекті, ніж Л.П. Юзьков, визна-

чають складовими механізму управління: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив, діяння в інтересах досягнення цілей, методи впливу, матеріальні та фінансові ресурси управління, соціальний та організаційний потенціали [10]. Окремо дослідники зазначають так звану ознаку конкретності механізму управління, спрямовану на досягнення конкретних цілей за допомогою впливу на конкретні фактори і через використання конкретних ресурсів. Фактично у наведеному переліку складових цілей управління, безпосередньо об'єкт та його елементний зміст, зв'язки є базовими категоріями системного підходу (варто зауважити, що, крім системного підходу, вагомий вплив має теорія управління та кібернетика, однак їх ми залишаємо поза увагою у рамках визначеної мети даної роботи).

В.Б. Авер'янов розкриває вузьке розуміння механізму управління як статичної єдності певних елементів, які слугують інструментом організації управлінських явищ та процесів, та відповідно широке розуміння — як динаміки, реального функціонування усієї статичної єдності елементів [11, с. 44]. І перше, і друге розуміння тісно пов'язані із методологією системного підходу, де принципи-вимогою дотичу є визнання цілісності системи та можливість зміни її стану. Близьке за змістом визначення знаходимо у праці Г.В. Остапова та ін. [12, с. 279.]: "механізм управління — це система елементів організаційно-економічного впливу на процес управління".

У свою чергу, Г.С. Одінцева та ін. під механізмом управління визначають "...засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення визначеної мети" [13, с. 12]. І хоча у пропонованому твердженні спостерігається умисне уникання системних понять суб'єкта, об'єкта, елемента тощо, однак чітко вказані цільові аспекти, в основу яких закладено існуючі суперечності явища чи процесу і які цілком підпадають під проблемне поле методології системного підходу.

"Енциклопедія державного управління в Росії" наводить повністю системне за своїм змістом тлумачення механізму управління як "...сукупності засобів і методів управління, що поєднують прямий і зворотний зв'язок та

визначають можливість цілеспрямованого руху, функціонування і розвитку керованої системи" [14, с. 511].

О.Б. Коротич розширює перелік сутностей, охоплених поняттям механізму управління, і зазначає, що при розкритті механізму управління організацією існує необхідність враховувати їх вплив не тільки на внутрішні фактори, але й на інші організації та зовнішнє середовище в цілому [15, с. 75]. Пропозиція дослідниці цілком обґрунтована основними аспектами методології системного підходу, зокрема необхідністю враховувати зовнішнє середовище.

Окремої уваги заслуговує полеміка стосовно включення чи, навпаки, умисного вилучення окремих понять у визначенні механізму управління. Зокрема, В.Б. Авер'янов, опираючись на базові аспекти організації державного управління, вважає недоцільним включення до механізму управління цілей управління, управлінського процесу як циклу дій управлінської системи, об'єктів управління і взаємозв'язку між суб'єктами та об'єктами управління, оскільки вони є складовими відносин державного управління останніх входять до системи державного управління [11, с. 47]. О.Б. Коротич зазначає про недоцільність включення до складу "механізму управління" суб'єкта та об'єктів, одночасно наголошуючи, що безпосередньо він (механізм) "...використовується суб'єктом управління задля здійснення управлінського впливу на конкретний об'єкт (або на конкретні об'єкти, одночасно чи послідовно) та досягнення таким чином певної мети через задіяння зазначених вище форм, методів та засобів" [15, с. 69]. Очевидною причиною акцентування уваги науковців на включенні чи вилученні певних системних понять до категорії "механізм управління" є розгляд досліджуваних проблем через призму особливостей функціонування системи управління.

Однак, як свідчить вищенаведений перелік визначень, більшість науковців поки що рідко розмежовують поняття "система" та "механізм". Враховуючи зазначене, варто підкреслити, що дослідження змісту та ролі механізму в процесах управління повинні базуватися на найбільш "жорстко прив'язаному" до системного підходу та категорії "управління", це пов'язано визначенні Н.Р. Нижника та О.А. Машкова, згідно якого механізм державного управління — це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта" (цілком очевидно, що наведене визначення скоріш стосується поняття "механізму управління") [10]. Деяко схоже трактування приводять російські регіоналісти М.Р. Маннапов та Л.Г. Ахтарієва, де "...механізм управління є складовою і при цьому активною частиною системи управління", більше того, без нього "...немає системи управління як такої" [16, с. 65]. Продовжуючи, дослідники зазначають, що під "...механізмом управління у найбільш загальному вигляді повинна розумітися сукупність системних елементів, тісно пов'язаних між собою, при дії на один чи декілька із яких відбувається певне функціонування чи зміна інших елементів системи, які викликають, у свою чергу, потрібні процеси в об'єктах управління" [16, с. 65]. Хоча останнє твердження найбільш прийнятно узгоджується із базовими визначеннями поняття механізму, однак не дає чіткого розуміння його місця у системі управління та тих її компонентів, що повинні чи не повинні бути ним охоплені (окрім суб'єктів та об'єктів, мова може йти про прямі та зворотні зв'язки, управлінські впливи, ресурси тощо).

Узагальнюючи наведені визначення та пропозиції стосовно розкриття змісту категорії "механізму управління", варто зазначити відсутність однаковості науковців

у розумінні її "ядра". Незмінним спільним у пропонованих твердженнях є використання принципів системного підходу, що скоріш є наслідком спадковості системних визначень понять "механізм" і "управління" та відповідно її поширення на категорію "механізму управління" (на рис. 1. даний стан справ відображено пунктирною стрілкою від блоку "система" / "системний підхід" до блоку "механізм(и) управління"). Більше того, зазначене успадкування веде до конфлікту узгодженості поняття механізму із поняттям системи управління як чітко визначеної методологією системного підходу та кібернетикою сутності взаємодіючих на основі прямих та зворотних зв'язків суб'єкта та об'єкта.

Вірогідно, причина значеного конфлікту лежить переважно у термінологічній площині, ніж пізнавальній. Безперечно, проблемним об'єктом наведених досліджень є не категорія механізму управління, а скоріш за все сам процес управління (більш широко — система управління). Аналізуючи механізм управління у рамках особливостей функціонування та вмісту системи управління, О.Б. Коротич, В.Б. Авер'янов, Н.Р. Нижник, О.А. Машков, М.Р. Маннапов та Л.Г. Ахтарієва фактично роблять спроби визначити ті її проблемні частини, що можуть бути розкриті і пояснені його змістом (на рис. 2 наведено авторське бачення проблемного поля механізму управління як складової частини системи управління). Категорія "механізм управління" у такому аспекті відіграє, з одного боку, роль деякого засобу пізнання (понятійного, модельного тощо) того, що об'єктивно відбувається між суб'єктом та об'єктом, з іншого — є певною спробою "матеріалізації" (модельовання, синтезу) зазначених процесів. Останнє є визначальним для галузі наук державного управління, особливо за потреб розробки та дослідження інструментальних методів та засобів управлінського впливу суб'єкта на об'єкт.

Варто зауважити, що пропоноване бачення змісту категорії "механізм управління" володіє ознакою суб'єктивності. По-перше, кожен дослідник має підстави до власного аналізу визначеного рис. 2 проблемного поля, акцентуючи увагу на доцільності розкриття того чи іншого аспекту поняття "механізм", по-друге, сам "механізм управління" може і не визнаватися обов'язковою принциповою складовою системи управління (підтвердження знаходимо у загальноприйнятому системним підходом та кібернетикою уявленні про найпростішу систему управління, де сутність механізму зводиться всього-на-всього до певного способу організації прямих та зворотних зв'язків [17; 18] чи взагалі залишена поза увагою [19; 20; 21]).

Суб'єкт управління (рис. 2) визначає (планує) ціль, мету, бажаний стан об'єкта (у т.ч. аналізуючи особливості його функціонування та поточний стан) і шляхом використання існуючих (чи штучно створених) між ними об'єктивних сутностей, закономірностей, взаємозв'язків тощо у протидії чи за підтримки зовнішнього середовища, шляхом використання наявної ресурсної бази намагається вказаний стан встановити у визначені ціллю (планом) терміни. У такому тлумаченні функціонування системи управління поняттю механізму відводиться роль охоплення перелічених сутностей, закономірностей, взаємозв'язків та їх взаємодії із ресурсною базою та зовнішнім середовищем. Однак варто застерегти, що вказане охоплення не повинне окреслювати весь спектр процесів та явищ, що мають місце між суб'єктом та об'єктом, а визначатися тільки аспектами, потребами та інтересами керованого досягнення об'єктом цільового стану. Додамо, що процес інформаційного забезпечення цілестановлення (цілеформу-

вання, цілевиявлення тощо) також може і повинен охоплюватися сутностями, що входять у зміст категорії "механізм управління".

Не може викликати заперечень, що роль суб'єкта, об'єкта та зовнішнього середовища є принциповою у становленні та функціонуванні зазначеного вище переліку, а отже, і у становленні та функціонуванні механізму(ів) управління. З іншого боку, цілком прийнятним є об'єднання зазначених сутностей, об'єктивно існуючих між суб'єктом та об'єктом, у окрему систему (безумовно, підсистему системи управління) взаємопов'язаних елементів та її розгляд в площині базових пізнавальних понять методології системного підходу.

Поряд з тим, доцільно окремо наголосити на двох принципових взаємопов'язаних властивостях "механізму управління", які повинні бути закладені у його виокремлення як складової системи управління: детермінізм та можливість багаторазового використання в інтересах управління. Властивість детермінізму зумовлюється необхідністю існування визначеного та передбачуваного способу, шляху, процесу впливу суб'єкта на об'єкт (у т.ч. шляхом використання наявної ресурсної бази). Пропагування і обов'язкове врахування властивості детермінізму при аналізі механізмів управління диктується також загальноновизнаним принципом фізичності цілісної системи, який передбачає, що "...всякій системі (незалежно від її природи) притаманні закони (закономірності), можливо, унікальні, які визначають причинно-наслідкові зв'язки її існування та функціонування" [22]. У свою чергу, можливість багаторазового використання диктується потребами стійкості (часової та у протизвагу дії чинників зовнішнього середовища) тієї частини системи управління, що відповідає за взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта у інтересах досягнення цілі управління.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищенаведені викладки, пропонуємо трактувати зміст поняття механізму управління як: складової системи управління, що відповідає за взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта, охоплює існуючі (у т.ч. штучно створені) між ними об'єктивні сутності, закономірності, взаємозв'язки тощо, які у протидії чи за підтримки зовнішнього середовища, шляхом використання наявної ресурсної бази можуть сприяти встановленню цільового стану об'єкта, характеризуються властивістю детермінізму та можливістю багаторазового використання в інтересах управління. Наведене трактування значною мірою є універсальним та може поширюватися, із відповідною адаптацією, на проблемні об'єкти різних наукових галузей, у т.ч. галузі науки державного управління.

Як перспективи подальших досліджень визначено теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку понять "механізм управління" та "державне управління", закладених в основу категорії "механізм державного управління".

Література:

1. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. — М.: СИНТЕГ, 2007. — 668 с.
2. Економічна енциклопедія: у трьох томах Т.2 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. редактор) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2001. — 848 с.
3. Современный Энциклопедический словарь. — М.: Изд. "Большая Российская Энциклопедия" ОРС Палек, 1997. — 1100 с.
4. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Fifth edition. — Oxford university press. — 2010. — P. 1796.

5. Нижник Н. Про співвідношення категорій процес і механізм та їх використання в управлінській діяльності органів виконавчої влади / Н. Нижник, Г. Леліков, С. Мосов // Вісн. держ. Служби України. — 2001. — №3. — С. 80—87.

6. Юзьков Л.П. Государственное управление в политической системе развитого социализма / Л.П. Юзьков. — К.: Вища школа, 1983. — 155 с.

7. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління / О.В. Федорчак // Демократичне врядування: електронне наукове фахове видання. — 2008. — №1. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf

8. Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. — Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. — 896 с.

9. Ерохина Е.А. Теория экономического развития: системно-синергетический подход / Е.А. Ерохина. — Томск: Изд-во Томского ун-та, 1999. — 160 с.

10. Нижник Н.Р. Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник / [За заг. ред. Н. Р. Нижник]; Н.Р. Нижник, О.А. Машков. — К.: УАДУ, 1998. — 160 с.

11. Державне управління: теорія і практика / [За заг. редакц. д.ю.н., проф. Авер'янова В.Б.]. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 432 с.

12. Астапова Г.А. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины: [монография] / Г.А. Астапова, Е.А. Астапова, Д.П. Лойко. — Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2001. — 526 с.

13. Одінцева Г.С. Державне управління і менеджмент: Навч. посіб. у табл. і схемах / [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г.С. Одінцевої.]; Г.С. Одінцева, Г.І. Мостовий, О.Ю. Амосов та ін. — Х.: ХарПІ УАДУ, 2002. — 492 с.

14. Энциклопедия государственного управления в России: в 2 т. Том I. / Под общ. ред. В.К. Егорова. Отв. ред. И.Н. Барциц. — М.: Изд-во РАГС, 2008. — 552 с.

15. Коротич О.Б. Теоретико-методологічні засади державного управління регіональним розвитком України. — Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 — механізми державного управління. — Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2009. — 482 с.

16. Маннапов Р.Г. Организационно-экономический механизм управления регионом: формирование, функционирование, развитие: [монография] / Р.Г. Маннапов, Л.Г. Ахтариева. — М.: КНОРУС, 2008. — 352 с.

17. Шарапов О.Д. Економічна кібернетика: навч. посібник / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.Є. Семьонов. — К.: КНЕУ, 2004. — 231 с.

18. Клиланд Д. Системный анализ и целевое управление: пер. с англ. / Д. Клиланд и В. Кинг — М.: Сов. радио, 1974. — 280 с.

19. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем / А.И. Уемов. — М.: Мысль, 1978. — 272 с.

20. Тарасенко Ф.П. Прикладной системный анализ (Наука и искусство решения проблем): [учебник] / Ф.П. Тарасенко. — Томск: Изд-во Том. ун-та, 2004. — 186 с.

21. Веревкин А.П. Теория систем: учеб. пособие / А.П. Веревкин, О.В. Киришин. — Уфа: Изд-во УГНТУ, 2003. — 100 с.

22. Дружинин В.В. Системотехніка / В.В. Дружинин, Д.С. Конторов. — М.: Радио и связь, 1985. — 200 с.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2011 р.